

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ İZMİR İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
ÖĞRENCİLERİNİN ARAP DİLİNE KARŞI
DAVRANIŞ VE TUTUMLARI

Dr. Amal Ali AL-MAKHZOUNI

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi:

Yüksek İslâm Enstitüsü, 13 Eylül 1966 tarihinde İzmir'de açılmıştır. Öğrenim süresi dört yıl olan bu Enstitü, 20 Temmuz 1982 tarihinde İlahiyat Fakültesine dönüşerek, Dokuz Eylül Üniversitesine bağlanmıştır.

İlahiyat Fakültesi halen üç bölümü kapsamaktadır ve şunlardır:

- 1- Kelâm ve İslâm Felsefesi Bölümü,
- 2- Tefsir-Hadis Bölümü,
- 3- İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Bölümü.

Fakülte, sömestr sistemini kabul ederek bir akademik yıl iki sömestre ayrılmıştır. Öğrenim süresi, hazırlık sınıfı da dahil olmak üzere, beş yıldır. Öğrenciler, hazırlık sınıfında Arapça (Metin, Dil Laboratuvarı, Sarf ve Nahiv) ve Kur'an-ı Kerim derslerini okumaktadırlar. Öğrenciler, Fakülteye ilk girişte Arapça'dan muafiyet imtihanına alınır, başarılı olanlar hazırlık sınıfını okumadan birinci sınıfa geçerler. Dört yıl içinde, Din Bilimleri, Eğitim, Felsefe ve Sosyal Bilimlerle Beden Eğitimi ve Dini Musîkî ile ilgili çeşitli dersler okutulmaktadır.

1987-1988 öğretim yılında İlahiyat Fakültesi'nde 79'u kız olmak üzere 681 öğrenci kayıtlı bulunmaktadır. Bu yıl içinde, Dekan ve yardımcıları da dahil, öğretim elemanları sayısı 71 idi.

Arap Dilini Öğrenme Durumları:

Arap Dili öğretimi, onu öğrenenin durum ve şartlarına göre değişir. Bu şartları, şu dört temel noktada toplamak mümkündür:

a- Arapça Konuşanların Arap Ülkelerinde Arapçayı Öğrenmeleri

Bir Arap çocuğu, evde Arapça öğrenmeye başlar, kreş, anaokulu, ilkokul, orta ve yüksek öğrenimde de bunu sürdürür. Adı geçen bu aşamalardan her birinin, eğitim kurumlarına uygun olan öğretim programları bulunmaktadır. Bütün bu aşamalarda feridin öğrenimi, öğrencinin yeteneği ve kelime, sarf ve nahiv yönünden dili kavrama gücüne dayanmaktadır. Ayrıca, Arap çocuğunun, Arapça öğreniminde önemli rol oynayan çeşitli iletişim araçları da yardımcı olmaktadır. Arap ülkelerinde konuşma dili olan yerli Arapça, bu öğrenimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu grup, Arap dilini öğrenenler arasında, en şanslı grup kabul edilmektedir. Çünkü, öğretmenlerin ana dillerinin Arapça olması, ana ve babalarının Arapça konuşmaları ve iletişim araçları ile birlikte halkın bu öğrenmede Arap çocuğunun karşılaştığı güçlükleri kolaylaştırmakta yardımcı olması, şartlara tamamiyle uygun olmaktadır.

b- Arapça Konuşanların Yabancı Ülkelerde Arapçayı Öğrenmeleri:

Birçok Arap aileleri, meslek, öğrenim, ekonomi ve diğer nedenler dolayısıyla Arap ülkeleri dışında bulunmaktadırlar. Ana dilini korumaları için, babaları çocuklarını ilk aşamalı özel Arap okullarına verme ihtiyacını duymaktadırlar. Aileler de evde Arapça konuşmaktadırlar. Aile kütüphanesinde ana-baba ve çocuklara kaynak olabilecek kitaplar da bulunabilir. Çocuk, bu durumda bulunduğu ülkenin dilini öğrenmekle birlikte, kendi dilini de öğrenerek korumuş olur. Bu durum, telâffuz yönünden, öğrencinin Arapça seviyesini etkileyebilir. Ayrıca çocuk, kendi dilini öğrenmede önemli bir rol oynayan iletişim araçlarının bir çoğundan da yoksun kalmaktadır. Baba, yabancı bir kadınla evlenmiş olabilir. Bu takdirde çocuk, Arapça konuşmaktan mahrum olabilir ve belki de Arapçayı hiç öğrenemez.

c- Arapça Konuşmayanların Arap Ülkelerinde Arapçayı Öğrenmeleri:

Bu durumda, yabancı olan öğrenciler, kendi ana dillerini konuşmakla beraber, toplumun etkisi altında kalarak, çeşitli iletişim araçlarından yararlanmakta, Arapçayı okullarda veya dil enstitülerinde öğrenmektedirler. Bir Arap çevresinde bulunan yabancı öğrenci, yerli şiveyi öğrendiği gibi, sistemli öğrenim metoduyla ve kitap okuyarak fasih Arapçayı da öğrenir. Fasih Arapçanın yerli şivenin bulunması, yabancı öğrenci için, okulda dinlediği telâffuzlardan tamamiyle değişik kelimeleri duyması, ilk bakışta onda endişe yaratabilir. Ancak, bu ke-

limelerle aralarındaki farkları daha sonra anlayabilir. Böylece, okumayı iyi bir şekilde başarır, yerli şiveyi olduğu gibi telâffuz eder. Fakat bu durum, ferdin kavrama ve yeteneğine bağlı olarak bazı güçlükler doğurabilir. Kişide, Arapçayı öğrenmek için kuvvetli psikolojik güdülenme bulunduğu takdirde, Arap toplumu fertleri ile alış-veriş yapmaya ve anlaşmaya teşvik olur. Durum, normal kişiler için farklıdır. Çünkü bu kişiler, kendilerini başkalarından değişik bir durumda gördükleri zaman endişelendikleri halde, onlar gibi olduklarını ve dillerini konuştuklarını görünce de psikolojik huzur içinde yaşarlar.

d- Arapçayı Konuşmayanların Kendi Ülkelerinde Arapçayı

Öğrenmeleri :

Bu gruptaki öğrenciler diğerlerinden daha değişik bir durumda bulunmaktadır. Çünkü onlar, kendi ana dillerini konuşan bir toplumda bulunmaktadır. Aynı şey iletişim araçları için de söylenebilir. Öğrenciler, Arapçayı okul, enstitü ya da edebiyat veya ilâhiyat fakülteleri gibi yerlerde öğrenirler. Öğrenciler, böylece bu yabancı dili sadece sınıfta öğrenmiş olurlar. Bazıları da ilgi duyduğu takdirde, Arapçayı ana kaynaklardan öğrenirler. Yine de, dili kavramaları ve okuduklarını anlayabilmeleri kendi özel yeteneklerine dayanmaktadır.

Bu durum, Arapçayı öğrenme durumları arasında en güç olanıdır. Çünkü, Arapça olan iletişim araçlarından yoksun ve dil de Arap asıllı olmayan öğretmenler tarafından öğretilmektedir. Böylece, diğer dillerde bulunmayan Arap dilinin bazı harflerinde telâffuz eksikliği ortaya çıkabilir. Buna ek olarak kitap eksikliği de etkileyebilir.

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Arapça Öğrenimi

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Arapça öğrenimi yukarıda belirtilen dördüncü durum tipindedir. Öğrenciler, Türkçe konuşan kendi toplumlarında yaşamakta ve tüm iletişim araçları da Türkçe olmaktadır.

İlahiyat Fakültesi'nde öğrenciler Arapçayı, aşağıda belirtildiği gibi, üç akademik yıl boyunca okumaktadırlar:

a- Hazırlık Sınıfı: İki yarıyla ayrılan bu sınıfta, her birinde haftalık 24 saat Arapça okutulmaktadır. Bu da, Dil Laboratuvarı, Metin, Sarf ve Nahiv derslerini kapsamaktadır. Yukarıda deyindiğimiz gibi,

ÖĞRENCİLERİNİN ARAP DİLİNE ...

Arapça seviye sınavını geçen öğrenciler, bu sınıfı okumamaktadırlar.

b- Birinci Sınıf: Öğrenciler haftada, ilk yarı yılda 6 saat ikinci yarı yılda da 4 saat Arapça okumaktadırlar. Bu sınıftaki Arapça, Metin ve Nahiv derslerini kapsamaktadır.

c- İkinci Sınıf: Öğrenciler, ilk ve ikinci yarı yılda haftada dörder saat Arapça okumaktadırlar. Bu sınıftaki Arapça da Metin ve Nahiv derslerini kapsamaktadır.

Üçüncü ve dördüncü sınıflarda ise, Arapça okutulmamaktadır.

Araştırma Problemi:

İnsanlar, uyaranlarla karşılaşmadan her hangi bir tepki gösteremezler. Fertlerde dil öğrenimi uyaran-tepkiye dayanan bazı davranışlarla sağlanır.

Bu konu ile ilgili, Kandil (1986:41-63) bazı görüşleri aktarmaktadır. Mowrer (1971) insanların en fazla gösterdikleri davranışlar, çevreden seçtikleri davranışlara dayanmakta ve önceden çevrede pekiştirilen konularla direk olarak bağlanmaktadır, diye yazmaktadır. Yani, yeni tepki iç ve dıştan gelen önceki uyaranların sonucudur. Böylece fert, uyaranlarla ilgili olan tepkileri gösterir. Chomsky'ye (1969) göre, fertlerde, çevredeki dış uyaranlardan görevinde bağımsız olan iç süreçler bulunmaktadır. Dil sentezi, kavramak, anlam yapımı ve çevirme süreçleri, bunlara birer örnektir. Bu davranış seviyeleri, hem yetişkin hem de çocuklarda bulunmaktadır.

Skinner'e (1975) göre, dille ilgili davranışlar düşünce ve kelime seviyelerinde olan ve birbirlerine dayanan iki seviyede bulunmaktadır. Osgood (1973), anlamların kişisel uyaranlar olarak, uyarana karşı kelimelerin kullanımı olan görünen bir tepki göstermek, görüşüyle Skinner'i desteklemektedir. Miller ve Galanter (1979), ferdin dille ilgili davranışları, öğrendiği dilin seviyesine dayanarak değişik seviyelerde kontrol edilme yeteneği bulunmaktadır, diye işaret etmektedirler.

Görülüyor ki, konular arasında bağlantı kurmak, dil öğrenmede önemli bir rol oynamaktadır. Katona (1975), dil öğrenme alanında bir kaç deney yapmıştır. Bu deneylerde, iki yöntem kullanarak, birinci yöntemde bazı konuların aralarındaki bağlantıya deyinmemiştir. İkinci yöntemde ise, konular arasındaki bağlantıyı ayrıntılı olarak öğretirken öğrencilere, öğrenme ile ilgili ayrıntılı sistemli aşamalara dayanan, kendilerini geliştirme fırsatını vermiştir. Bu deneyin sonucu olarak da, ikinci yöntemdeki öğrenciler, kendileri prensiplere ulaşarak, konuyu daha kolay görmüş ve öğrendikleri bilgiler daha fazla

kalıcı olmuştur. Unutma etkeni de, bu yöntemde zayıf olarak görülmüştür.

Davranışlarla tutumlar, öğrencilerin yabancı dili öğrenmelerinde iki önemli temel oluşturmaktadır. Çünkü öğrencilerin, dile karşı olan ilgileri ile bu ilgilerini karşılamak için gösterdikleri davranışları yansıtmaktadır. Bunun gibi davranışları göstermek, öğrencilerin kazandıkları pekiştirmeye bir delil gösterilebilir. Bunun için halen yapılmakta olan araştırmada, Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Arap diline karşı davranış ve tutumları ele alınmıştır.

Araştırmanın Önemi:

Öğrencilerin Arap diline karşı davranış ve tutumlarını öğrenmek, Fakülte de Arapça öğretimi sürecini daha derin bir şekilde anlamayı kolaylaştırır. Öğretim elemanları, öğrencilerin ihtiyaçlarını daha yakından anlayarak, görevlerini daha iyi bir şekilde yapmalarına yardımcı olur.

Böylece, Arapça öğreniminde olumlu âdet, tutum ve değerler oluşturulur ve istenilen hedeflere ulaşmak için de fırsatlar yaratılmış olur.

Araştırmanın Hedefleri:

Bu araştırma için iki hedef belirtilmiştir:

- 1- Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Arap diline karşı davranışlarını öğrenmek.
- 2- Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Arap diline karşı tutumlarını öğrenmek.

Araştırmanın Sınırları :

Bu araştırma için iki sınır çizilmiştir:

- 1- Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir İlahiyat Fakültesi öğrencilerini kapsamaktadır.
- 2- Arapça öğrenimini tamamladıkları için, bu dile karşı davranış ve tutumları daha istikrarlı olduğundan fakültenin sadece üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri seçilmiştir.

Terimlerin Belirlenmesi:

Bu araştırmada şu terimler belirlenmiştir:

ÖĞRENCİLERİNİN ARAP DİLİNE ...

1-Tutum:

Bu araştırma amacı için "tutum" teriminin kuramsal tanımını uyarlanmıştır:

"Tutum, kişinin belli bir konuya karşı anlayış ve duygularının göstergesi olan ve onu olumlu veya olumsuz bir davranış göstermeye güdüleyendir."

Bu tanımın uyarlanmasının nedeni, tutumun anlayış, duygusal ve davranış olan, her üç yönüne önem vermesinden ileri gelmektedir. Deyinilen üç yön, Trainds (1971:3), Freedman ve arkadaşları (1974: 245), Oppenheim (1976:106), Ridha (1979: 148) ve Al-Makhzoumi (1982: 16-17) gibi araştırmacılar tarafından da önemli olduğu vurgulanmıştır.

Ayrıca, bu araştırma için, aşağıdaki pratik (işevuruk) tanım belirlenmiştir:

Arapça diline karşı olumlu tutum sahibi olan öğrenci, aşağıdaki özelliklere sahip olan kişidir:

"İlahiyat Fakültesi öğrencisi için Arapça dili önemlidir diye düşünür, onu çok sever, bilimsel bir dil olduğuna ve zor olmadığına inanır. Arap dili öğreniminde kullanılan yöntemler ve öğretim elemanlarının seviyeleri iyi olduğuna da inanır. Fakülte de okuduğu Arapça dersleri, öğretilen kitaplar, öğretim araçları, kaynak kitaplar ve ayrılan ders saatlerine karşı olumlu duygular besler.

2- Davranış:

Evans (1965:20-28), çevre durumları ve daha önce deyinilen tutumun üç yönünü ele alarak, tutum kişinin çevresine göre ortaya çıkar ve kişinin davranışına neden olur diye öne sürmektedir. Wright (1973), tutumun tecrübe, kişilik ve yaştan ortaya çıktığına deyinirken, Evans'ı desteklemektedir. Kelman (1974) yaptığı araştırmalar sonunda, kişinin tutumla davranışı arasındaki bağlantının kuvvetli olduğunu bulmuştur. Bu nedenlerden dolayı, araştırmamızda, adı geçen bağlantıya önem veren bir tanım uyarlanmıştır:

"Davranış; zihinsel, duygusal ve hareketten ortaya çıkan bir üründür. Kişinin diğerleriyle görüşme yoluyla, değişik sosyal durumlardaki ifade etmek yönüdür".

Bu araştırmanın amacı için, aşağıdaki pratik (işevuruk) tanım yapılmıştır:

Arapçaya karşı daha olumlu davranış sahibi olan öğrenci şu

özellikleri taşımaktadır:

"Arapçayı iyi bir şekilde konuşur, Arapça kaynakları okumakta yetenekli olur, Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya iyi bir şekilde çeviri yapar. Arapça yayın yapan radyo istasyonlarını dinler, fırsat buldukça Araplarla konuşur, hoşuna giden Arapça kelime ve önemli sözleri kendi kendine tekrar eder, Arapça konuşan bir kişiyi dinlediği zaman, ona yaklaşıp onunla konuşmayı dener ve ihtisası ile ilgili olan Arapça kitaplarını satın-alır".

ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR

Öğrencilerin, Arapçaya karşı davranış ve tutumları alanı önceki araştırmalardan yoksun kalmaktadır. Bu alan, Arap ve İslâm âleminde öneminin büyük olmasına rağmen, araştırmacılar tarafından ihmal edilmiştir.

Araştırmacılar, İngilizce veya diğer yabancı dillere karşı tutum ve davranışlarla ilgili çabalar harcamaktadırlar. Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir İlahiyat Fakültesinde Arap dili ve bir yabancı dil olduğu için, bu alanda yapılan diğer yabancı dillere karşı tutum ve davranış araştırmalarına işaret etmekte yarar vardır.

Yabancı dil ile öğrencilerin başarısı arasındaki bağlantıya deyinerek, Sadık (1986:142/143), araştırmalardan bazılarını yazmıştır. Bu araştırmalara örnek olarak, Santos (1970), Bailystock (1978), Genoses (1978), Piterson ve arkadaşları (1980), Hermann (1980), Titone (1982), Al-Gaeed (1983) ve Beard (1984) araştırmaları verilmiştir.

Bailystock (1978), yabancı dile karşı tutum ile öğretim yönetimi arasında önemli bir bağlantı bulmuştur. Bir de, yetenek ile öğretim yönetimi arasındaki bağlantının yapısını bulmuştur.

Genoses (1978), araştırmasında uzun süre için saptanmış hedeflerin, yabancı dil öğretim yönetimini olumsuz yönde etkilediğine işaret etmektedir.

Piterson ve arkadaşları (1980), Hong Kong'ta yaptıkları bir araştırmada, öğrencilerin yabancı dile karşı tutumlarını direk olarak ölçmek için testlere ihtiyaç olduğunu yazmaktadırlar.

Diğer araştırmalarda ise, öğretim yönetiminin öğrencilerin yabancı dile karşı tutumuna olan etkisi ele alınmaktadır.

Hermann (1980), tutum ile yabancı dil öğretiminde elde edilen başarı arasındaki bağlantıyı yorumlayan tek etken olmamasına rağmen, öğretim yöntemleri öğrencilerin yabancı dile karşı tutumlarını

ÖĞRENCİLERİNİN ARAP DİLİNE ...

önemli bir şekilde etkilediğini söylemektedir.

Titone (1982), öğrendikleri yabancı dilin sosyal özgeçmişini bildikleri takdirde o dil, hizmet ettiği kültüre karşı öğrencilerde olumlu tutumun geliştiğine işaret etmektedir. Ayrıca psikolojik etkenlerin de etkisi bulunmaktadır, diye yazmaktadır.

Al-Gaeed (1983), İngilizce dili öğrenmenin okuma, kültürel, meslekî ve ticarî hedeflerin bulunduğu deyinmektedir.

Beard (1984), Titone'u destekliyerek, yabancı dil öğrenen öğrenciler, kendilerini o kültürde daha faal ve yetenekli olmaları için, çoğunlukla kültürel nedenlere işaret ederler, diye yazmaktadır.

Sadık (1986:141-167), yabancı dile karşı tutumu kişisel, öğretim ve kültürel gibi etkenlerin etkilediğini yazmaktadır. Ayrıca, tutum ile öğrencinin yaşı ve seviyesi arasında bağlantı olduğunu söylemektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Örnek:

Bu araştırma için örnek olarak, Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir İlahiyat Fakültesi üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri seçilmiştir. Arapça öğrenimini tamamladıkları için, bu iki sınıf örnek olarak seçilmiştir. Çünkü Arapça öğrenimi, hazırlık sınıfı ile birinci ve ikinci sınıflarda yapılmaktadır. 1987-1988 akademik yılında bu iki sınıfta öğrenci sayısı, 58 i kız öğrenci olmak üzere, toplam 381 öğrenci bulunmakta idi. Anket; 177 öğrenciye uygulanmış ve bunların tümü, analiz amacı için uygun görülmüştür. Böylece örnek, iki sınıftaki öğrenci toplamunun % 72.7 temsil etmektedir.

Araştırmanın Amacı.

Bu çalışmada, araç olarak anket kullanılmıştır. Anket hakkındaki ayrıntılı bilgi aşağıda verilmektedir.

a- Anketin Açıklaması:

Öğrencilere, İlahiyat Fakültesinde Arapça öğretimi ile ilgili bir araştırma yapıldığına dair bilgi verildi. Antekin her maddesini dikkatle okumaları, karşısındaki karelere (√) işareti koymaları istendi. Araştırma sonuçları, araştırma amacından başka bir şey için kullanılmayacağı bildirilerek, öğrencilerden doğru ve samimi görüşlerini yazmaktan çekinmemeleri istendi. Bu amacı sağlamak için, öğrencilerden adlarını yazmamaları bildirildi.

Ayrıca, öğrencilere yardımları için teşekkür edildi.

b- Anketin İçeriği:

Bu araştırmada kullanılan anket, iki yönüyle 21 madde kapsamaktadır. Birinci bölümü İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Arapçaya karşı davranışlarını, ikinci bölüm ise öğrencilerin Arapçaya karşı tutumlarını ölçmek için hazırlanmıştır. Anketin iki bölümü ile ilgili ayrıntılı bilgi aşağıda verilmektedir:

1- Öğrencilerin Arapçaya Karşı Davranışlarını Ölçen Maddeler.

Öğrencilerin, Arap diline karşı davranışları ile ilgili maddeler, Arap dilindeki seviyeleri ve onların gösterdiği davranış göstergeleri olan iki bölümde sınıflandırılmıştır:

a- Öğrencilerin Arap Dilindeki Seviyeleri.

Bu bölüm, aşağıdaki pek iyiden çok zayıfa kadar beş seçenekli dört maddeyi kapsamaktadır; Arapçayı konuşma derecesi, Arapça kaynakları okuma imkânı, Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya çevirme yetenekleridir.

b- Öğrencilerin Gösterdiği Davranış Göstergeleri.

Bu bölüm, aşağıdaki devamlı, bazen ve pek az olan üç seçenekli altı maddeyi kapsamaktadır; Arapça kitapları okuma, Arapça yayın yapan radyo istasyonlarını dinleme, fırsat buldukça Araplarla konuşma ve Arapça kitapları satın alma, hoşuna giden Arapça kelime ve önemli sözleri kendi kendilerine tekrar etme ve Arapça konuşan bir kişiyi dinledikleri zaman ona yaklaşıp onunla konuşmayı denemedir.

2- Öğrencilerin Arapçaya Karşı Tutumlarını Ölçen Maddeler.

Öğrencilerin tutumları ile ilgili olan maddeler, iki bölümde sınıflandırılmıştır: Genel olarak Arap diline karşı ve öğretim yöntemlerinin yönleri ile ilgili tutumlardır.

a- Öğrencilerin Arap Diline Karşı Genel Tutumları.

Bu bölüm, dört maddeyi kapsamaktadır. İlahiyat Fakültesi öğrencileri için Arapça önemlidir, Arapça bilimsel bir dildir ve Arapça zor bir dildir şeklinde olan üç madde, evet veya hayır seçenekli olmaktadır. Arapçayı sevmek maddesi, çok, az ve hiç olan üç seçenekli olmaktadır.

b- Öğrencilerin Öğretim Yöntemleri Yönlerine Karşı Tutumları.

Bu bölüm, yedi maddeyi kapsamaktadır. Fakülte'deki Arap dili öğretim yöntemi ve öğretim elemanlarının Arapça seviyeleri ile ilgili olan iki madde, pek iyiden pek zayıfa kadar beş seçenekli olmaktadır.

ÖĞRENCİLERİNİN ARAP DİLİNE ...

Öğrencinin aldığı Arapça dersleri, Arapça öğretiminde kullanılan kitaplar, eğitim araçları, fakülte kütüphanesinde Arapça kaynakları ve Arapça öğretimi için ayrılan ders saatleri ile ilgili beş madde ise, yeterli veya yetersiz şeklinde olmaktadır.

Anketin bir nüshası ek (1) de verilmektedir.

Anketin Uygulaması.

1987-1988 akademik yılının ikinci yarısının Mart ayında, öğretim elemanları (*) tarafından anketler öğrencilere ders sırasında dağıtıldı. Anketin uygulama süresi yaklaşık 20 dakika olmuştur. Toplanan anketler tümüyle analiz amacına uygun görülmüştür.

ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI VE TARTIŞMASI

Önce de belirtildiği gibi, bu araştırmanın temel iki hedefi, Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Arap diline karşı davranış ve tutumlarını incelemektir. Dolayısıyla sonuçlar, aşağıda görüldüğü gibi, araştırmanın hedeflerine uygun bir şekilde incelenmiştir:

1- Öğrencilerin Arap Diline Karşı Davranışları.

Öğrencilerin, Arap diline karşı davranışları ile ilgili maddeler, Arap dilindeki seviyeleri ve onların gösterdiği davranış göstergeleri olan iki bölüme göre incelenmiştir:

a- Öğrencilerin Arap Dilindeki Seviyeleri.

Arapçayı konuşma derecesi ile ilgili, öğrencilerin yaklaşık onda biri kendilerini Arapçayı pek iyi veya iyi konuştuklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin beşte ikisi, kendilerini Arapçayı orta derecede konuştuklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin yarıdan biraz fazlası, kendilerini Arapçayı zayıf veya çok zayıf bir derecede konuştuklarını bildirmişlerdir.

Arapça kaynakları okuma imkânı ile ilgili, öğrencilerin sadece beşte birinden az fazlası, imkânlarını pek iyi veya iyi diye değerlendirmişlerdir. Öğrencilerin beşte ikisinden az fazlası, bu imkânlarını orta olarak yazmışlardır. Öğrencilerin üçte ikiden az fazlası da bu alandaki imkânlarını zayıf veya çok zayıf diye belirtmişlerdir.

Arapçadan Türkçeye çevirme yeteneği ile ilgili öğrencilerin sadece dörtte birinden az fazlası çeviri yetenekleri pek iyi veya iyi olduğunu

---

(*) Doç.Dr.Selâhattin Parladır

Dr.Habil Şentürk

nu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yaklaşık yarısı, bu yetenekleri orta derecede olduğuna inanmışlardır. Öğrencilerin geri kalan dörtte biri ise, bu alandaki yeteneklerinin zayıf veya çok zayıf olduğunu bildirmişlerdir.

Türkçeden Arapçaya çeviri yeteneği ile ilgili, öğrencilerin yaklaşık altıda biri çevirme yetenekleri pek iyi veya iyi olduğunu yazmışlardır. Öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi, bu yeteneklerinin orta olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yaklaşık yarısı ise, bu alandaki yetenekleri zayıf veya çok zayıf olduğunu yazmışlardır.

Öğrencilerin Arap dilindeki seviyeleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler Tablo (1) de verilmektedir :

Tablo (1): Öğrencilerin Arap Dilindeki Seviyeleri

Maddeler	Pek iyi	%	İyi	%	Orta	%	Zayıf	%	Çok Zayıf	%
1 Arapça konuşma derecesi	4	1.44	23	8.30	109	39.35	114	41.16	27	9.75
2 Arapça kaynakları okuma imkanı	4	1.44	58	20.94	106	38.27	89	32.13	20	7.22
3 Arapçadan Türkçeye çeviri yeteneği	6	2.17	70	25.27	128	46.21	65	23.47	8	2.89
4 Türkçeden Arapçaya çeviri yeteneği	3	1.08	38	13.72	99	35.74	113	40.79	24	8.66

Tablo (1) de görüldüğü gibi, öğrencilerin Arapçayı konuşma, Arapça kaynakları okuma, Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya çeviri maddelerini kapsayan Arap dilindeki seviyeleri, birbirine yaklaşık olan ifadeleri, çoğunlukla orta veya daha düşük seviyede görülmektedir. Öğrenciler kendi imkânlarını olduğundan daha yüksek tuttukları ve Fakültede öğrenilen Arapça, öğrencilerin yaşadıkları şartlar altında, gittikçe unutulmağa maruz kaldığı dikkate alınırsa,

ÖĞRENCİLERİNİN ARAP DİLİNE ...

adı geçen alanlarda öğrencilerin seviyelerini yükseltmek amacıyla daha fazla çaba harcanması gerektiği görülmektedir.

b- Öğrencilerin Gösterdiği Davranış Göstergeleri.

Arapça kitapları okuma, Arapça yayın yapan radyo istasyonlarını dinleme, fırsat buldukça Araplarla konuşma ve Arapça kitapları satın-alma ile ilgili, öğrenciler çoğunlukla bu davranışları bazen pek az yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Hoşuna giden Arapça kelime ve önemli sözleri kendi kendine tekrar etme ve Arapça konuşan bir kişiyi dinlediği zaman ona yaklaşip onunla konuşmayı deneme ile ilgili, öğrencilerin onda biri bunun gibi davranışları devamlı, çoğunlukla bu davranışları bazen veya pek az yaptıklarını bildirmişlerdir.

Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi Tablo (2) de verilmektedir:

Tablo (2): Öğrencilerin Arap Diline Karşı Gösterdikleri Davranış Göstergeleri

Maddeler	Devamlı	%	Bazen	%	Pek az	%
16- Arapça kitapları okuma	10	3.61	133	48.01	134	48.38
17- Arapça yayın yapan radyo istasyonlarını dinleme	4	1.44	114	41.16	159	57.40
18- Fırsat buldukça Araplarla konuşma	9	3.25	81	29.24	187	57.51
19- Hoşuna giden Arapça kelime ve önemli sözleri kendi kendine tekrar etme	35	12.64	161	58.12	81	29.24
20- Arapça konuşan bir kişiyi dinledikleri zaman ona yaklaşip onunla konuşmayı deneme	37	13.36	143	51.62	97	35.02
21- İhtisasla ilgili olan Arapça kitapları satın-alma	27	9.75	142	51.26	108	38.99

Görülüyor ki, Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir İlahiyat Fakültesinde üç yıl Arapça öğretimi, öğrencilerin çoğunda kuvvetli davranış göstergeleri yaratamamıştır.

2- Öğrencilerin Arap Diline Karşı Tutumları:

Öğrencilerin tutumları hakkındaki maddeler, genel olarak Arap diline karşı ve öğretim yöntemlerinin yönleri ile ilgili tutumlarının sonuçları iki bölümde analiz edilmiştir:

a- Öğrencilerin Arap Diline Karşı Genel Tutumları.

Öğrenciler, tümüyle İlahiyat Fakültesi öğrencileri için Arapçanın önemli bir dil olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin onda birinden daha azı, Arapçanın bilimsel bir dil olmadığını yazarken, geri kalan çoğunluk tam tersine, Arapçanın bilimsel bir dil olduğunu yazmışlardır.

Öğrencilerin yarıdan azı, Arapçanın zor bir dil olduğunu belirtirken, yarısından daha fazlası da Arapçanın öyle bir dil olmadığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin, çoğunlukla Arapçayı çok veya az sevdiklerini ifade etmişlerdir.

Yukarıda adı geçen maddelerle ilgili ayrıntılı bilgi Tablo (3) ve (4) te verilmektedir:

Tablo (3): Öğrencilerin Arapça Diline Karşı Genel Tutumları

Maddeler	Evet	%	Hayır	%
5- İlahiyat Fakültesi öğrencileri için Arapça önemlidir	227	100	0	0
6- Arapça bilimsel bir dildir	258	93.14	19	6.86
7- Arapça zor bir dildir	156	56.32	121	43.68

tablo (4): Öğrencilerin Arap Diline Karşı Genel Tutumları

Madde	Çok	%	Az	%	Hiç	%
7- Arapçayı ne kadar seviyorsunuz?	225	81.23	49	17.69	3	1.08

ÖĞRENCİLERİNİN ARAP DİLİNE ...

Tablo (3) ve (4) te, öğrencilerin, tümüyle Arapçanın İlahiyat Fakültesi öğrencileri için önemli olduğunu kabullendikleri görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin, büyük çoğunlukla Arapçanın bilimsel bir dil olduğuna inandıkları müşahade edilmiştir. Öğrencilerin, Arapçaya karşı bu olumlu tutumları fevkalâde sevindirici olmuştur.

Arapçanın zor bir dil oluşu hakkındaki sonuçlar, aşağı yukarı yarı yarıya cevaplandırılmıştır. Böyle bir tutum, Arapçayı iyi bir şekilde öğrenmeyen ve öğreniminde çözemediği güçlüklerle karşılaşan öğrencilerde görülmesi normaldir. Buna rağmen öğrencilerin büyük çoğunlukla Arapçayı sevdiğini görülmüştür. Böyle bir tutum, bu seçkin İlahiyatçı örnekte gayet normaldir. Çünkü Kur'an-ı Kerim dili olan Arapça, bütün müslümanların kalplerini birbirine bağlayan bir dildir.

b- Öğrencilerin Öğretim Yöntemlerinin Yönlerine Karşı Tutumları.

Öğrencilerin, yaklaşık onda biri fakültede Arap dili öğretiminde kullanılan yöntemlerin pek iyi veya iyi olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin, beşte ikisi öğretim yöntemlerinin orta bir seviyede olduğunu ifade etmişlerdir. Geri kalan öğrencilerin beşte ikiden az fazlası ise kullanılan öğretim yöntemlerinin zayıf veya çok zayıf olduğunu bildirmişlerdir.

Öğrencilerin beşte ikisinden az fazlası, öğretim elemanlarının Arapça seviyeleri pek iyi veya iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yaklaşık diğer beşte ikisi, öğretim elemanlarının seviyeleri orta olduğunu bildirmişlerdir. Öğrencilerin altıda birisinden az fazlası ise, seviyelerinin zayıf veya pek zayıf olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerin bu konularla ilgi tutumları ayrıntılı olarak Tablo (5) te verilmektedir:

Tablo (5): Öğrencilerin Öğretim Yöntemleri Yönlerine Karşı Tutumları

Maddeler	Pek İyi	%	İyi	%	Orta	%	Zayıf	%	Pek Zayıf	%
9 Fakültede Arap dili öğretim yöntemi	3	1.08	48	17.33	105	37.91	90	32.91	21	11.19
12 Öğretim elemanlarının Arapça seviyeleri	16	5.78	107	38.63	108	38.99	35	12.64	11	3.97

Öğrencilerin çoğuna göre, kullanılan öğretim yöntemlerinin orta, zayıf ve çok zayıf olduğu anlaşılmıştır. Şüphesiz böyle bir sonuç, fakültenin öğretim yöntemlerini yenilemek ve geliştirmek amacını sağlamak için, çabalar harcanması gerekmektedir.

Öğrenciler, çoğunlukla öğretim elemanlarının Arapça seviyelerinin orta veya daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. İşte bu da, öğrencilerin, iyi bir şekilde bilmedikleri dili, Arap diline hâkim öğretmenlerine olan hayranlıklarından ileri gelmektedir.

Öğrencilerin aldıkları Arapça dersleri, Arapça öğretiminde kullanılan kitaplar ve eğitim araçlarının çoğunlukla yetersiz olduğunu bildirmişlerdir.

Öğrencilerin yarısından fazlası, fakülte kütüphanesindeki Arapça kaynakları yeterli gördükleri halde, geri kalanı, bunların yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin dörtte beşi, Arapça öğretimi için ayrılan saatleri yetersiz görürken geri kalanı yeterlidir diye ifade etmişlerdir.

Öğretim Yöntemlerinin Yönleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler Tablo (6) da verilmektedir.

Tablo (6): Öğrencilerin Öğretim Yöntemlerine Karşı

Tutumları				
Maddeler	Yeterli	%	Yetersiz	%
10- Aldığım Arapça Dersleri	20	7.22	257	92.78
11- Arapça öğretiminde kullanılan kitaplar	35	12.64	242	87.37
13- Arapça öğretiminde kullanılan eğitim araçları	26	9.39	251	90.61
14- Kütüphanemizdeki Arapça kaynaklar	191	68.95	86	31.05
15- Arapça öğretimi için ayrılan ders saatleri	60	21.66	217	78.34

Öğrenciler, aldıkları Arapça derslerini, Arapça öğretiminde kullanılan kitapları, eğitim araçları ve Arapça öğretimi için ayrılan ders

ÖĞRENCİLERİNİN ARAP DİLİNE . . .

satlerini yetersiz bulmuşlardır. Bunların tümüyle gözden geçirilmesi gerekmektedir. Öğrenciler, çoğunlukla fakültenin kütüphanesindeki Arapça kaynakları yeterli bulmuşlardır. Ancak kütüphanenin, Arap edebiyatı ve İslâm bilimleri ile ilgili birçok kitap ve dergilerle zenginleştirilmesi beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- 1- Al-Makhzoumi, A.A. **A Comparative Study of the Attitudes of Iraqi and British Students Towards Higher Degree Studies**. Unpublished Ph. D. Thesis University College, Cardiff, (1982).
- 2- Barclay, J.E. and Weaver, H.B. "Comparative Reliabilities and Ease of Construction of Thurstone and Likert Attitude Scales". **Journal of Social Psychology**, 58, (1962) 109-120.
- 3- Dokuz Eylül Üniversitesi . **İlahiyat Fakültesi (1966-1986)**. İzmir(1986)
- 4- Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. **Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği**, İzmir (1987).
- 5- Elms, A.C. **Attitudes**. London: The Open University Press, (1980).
- 6- Evans, K.M. **Attitudes and Interests in Education**. London: Routledge and Kegan Paul, (1965).
- 7- Freedman, J.L., Carlsmith, J.M. and Sears, D.O. **Social Psychology**, New Jersey: Prentice - Hall, (1974).
- 8- Gagne, R.M. **The Conditions of Learning**, New York : Holt, Rinehart and Winston, (1977).
- 9- Guilford, J.P. **Fundamental Statistics in Psychology and Education**, Tokyo: Mc-Graw-Hill, (1978).
- 10- Hollander, E.P., **Principle and Methods of Social Psychology**, New York: Oxford University Press, (1981).
- 11- Kandil, Ş. "Değişik Öğrenme Kuramları Arasında Pekiştirme ve Yabancı Dil Durumlarındaki Uygulaması." **Eğitim ve Psikolojide Araştırmalar**. Ummu-l-Kura Üniversitesi, Arap Dili Enstitüsü. (1986), 41-63. (Arapça).
- 12- Okoh, N. "Education, Attitude and Development" **Journal of Education for Development**, Journal of the Faculty of Education, University College, Cardiff, 5 (I) 1978, 53-66. (İngilizce)
- 13- Oppenheim, A.N. **Questionnaire Design and Attitude Measurement**. London: Heinemann, (1976).
- 14- Pearson, G.W. **Attitude Change in the College of Education**. Unpublished M.Ed. Dissertation. Bristol University (1968).
- 15- Rıza, A.T., "Basra Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencileri için Öğretim Mesleğine Karşı Tutumları ile ilgili Ölçüt Hazırlama Hakkında Bir Deneysel Araştırma. **Basra Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 14, (1979) 144-168. (Arapça).

- 16- Sadık, R.K. "Arap Dilini Konuşanların İngilizceye Karşı Tutumları." **Risalet -el-Haliç El-Arabi Dergisi** . 20. (1986) 141-163. (Arapça).
- 17- Trains, H.C. **Attitude and Attitude Change**. New York: John Wiley, (1971).
- 18- Wright, C. **Students Attitudes Towards Basic Features of a College of Education Courses**. Unpublished Ph. D.Thesis. University of Keele (1973).

Ek 1:

Araştırmada Kullanılan Testin Bir Nüshası

Dokuz Eylül Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi

Sayın Öğrenci,

Fakültemizde Arapça öğretimi ile ilgili bir araştırma yapmaktayım. Elinizdeki anket bu amaç için hazırlanmıştır. Anketin her maddesini dikkatle okuyup görüşlerinizi belirtmeniz rica olunur. Soruları cevaplandırmak için karşısındaki karelere bir (√) işareti koymanız gerekmektedir. Doğru ve samimi görüşlerinizi yazmaktan çekinmeyiniz, çünkü bu sonuçlar araştırma amacından başka bir şey için kullanılmayacaktır. Adlarınızı yazmaya gerek yoktur.

Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Dr. Amal Al-Makhzoumi

1- Arapçayı konuşma dereceniz

Pek iyi İyi Orta Zayıf Çok zayıf

--	--	--	--	--

2- Arapça kaynakları okuma imkanınız

Pek iyi İyi Orta Zayıf Çok zayıf

--	--	--	--	--

3- Arapçadan Türkçeye çeviri yeteneğiniz

Pek iyi İyi Orta Zayıf Çok zayıf

--	--	--	--	--

ÖĞRENCİLERİNİN ARAP DİLİNE ...

4- Türkçeden Arapçaya çeviri yeteneğiniz Pek iyi İyi Orta Zayıf Çok zayıf

--	--	--	--	--

5- İlahiyat Fakültesi öğrencileri için Arapça önemlidir. Evet Hayır

--	--

6- Arapça bilimsel bir dildir Evet Hayır

--	--

7- Arapçayı ne kadar seviyorsun? Çok Az Hiç

--	--	--

8- Arapça zor bir dildir: Evet Hayır

--	--

9- Fakülte'deki Arap dili öğretim yöntemi: Pek iyi İyi Orta Zayıf Pek zayıf

--	--	--	--	--

10- Aldığım Arapça dersleri: Yeterlidir Yetersizdir

--	--

11- Arapça öğretiminde kullanılan kitaplar: Yeterlidir Yetersizdir.

--	--

12- Öğretim elemanlarının Arapça seviyeleri: Pek iyi İyi Orta Zayıf Pek zayıf

--	--	--	--	--

13- Arapça öğretiminde kullanılan eğitim araçları: Yeterlidir Yetersizdir

--	--

14- Kütüphanemizdeki Arapça kaynaklar:

Yeterlidir Yetersizdir

--	--

15- Arapça öğretimi için ayrılan ders saatleri

Yeterlidir Yetersizdir

--	--

16- Arapça kitapları okurum:

Devamlı Bazen Pek az

--	--	--

17- Arapça yayın yapan radyo istasyonlarını dinlerim: Devamlı Bazen Pek az

--	--	--

18- Fırsat buldukça Araplarla konuşurum:

Devamlı Bazen Pek az

--	--	--

19- Hoşuma giden Arapça kelime ve önemli sözleri kendikendime tekrar ederim:

Devamlı Bazen Pek az

--	--	--

20- Arapça konuşan bir kişiyi dinlediğim zaman ona yaklaşip onunla konuşmayı denerim:

Devamlı Bazen Pek az

--	--	--

21- İhtisasımla ilgili olan Arapça kitapları satın alırım: Devamlı Bazen Pek az

--	--	--

ملخص بحث : سلوك واتجاه طلبة كلية الشريعة / جامعة التاسع من
ايلول بازمير نحو اللغة العربية

د . امل علي المخزومي

يستهدف هذا البحث دراسة سلوك واتجاه طلبة كلية الشريعة بجامعة
التاسع من ايلول نحو اللغة العربية . ولغرض تحقيق ذلك صمم مقياس
يتألف من ٢١ فقرة . استخدمت ١١ فقرة منها لقياس اتجاه الطلبة
نحو اللغة العربية ، بينما استخدمت ١٠ فقرات منها لقياس سلوك
الطلبة نحو اللغة العربية .

تضمنت عينة البحث ٢٧٧ طالبا وطالبة من السنة الثالثة والرابعة
في الكلية ، وهم يمثلون ٧٢٧٠ بالمائة من مجتمع هذين الصنفين .
اظهرت نتائج التحليل ما ياتي :

١ - اتفق الطلبة جميعا على اهمية اللغة العربية لطلبة
كلية الشريعة .

٢ - ان الغالبية العظمى من الطلبة يحبون اللغة العربية ،
ويؤكدون على علميتها .

٣ - اختلف الطلبة مناصفة تقريبا حول صعوبة اللغة العربية .

٤ - ان الغالبية العظمى من الطلبة تمارس النشاطات السلوكية
التالية بصورة ضعيفة :

ا - سماع الاذاعات التي تذيع باللغة العربية .

ب - قراءة المراجع والكتب العربية .

ج - التحدث مع العرب في حالة توفر المجال لذلك .

د - القدرة على الترجمة من والى اللغة العربية .

٥ - ان الغالبية العظمى من الطلبة وجدت ان دروس اللغة العربية
التي تلقوها في الكلية ، والكتب ، والوسائل التعليمية التي
استخدمت في التدريس غير كافية .

٦ - ان الغالبية العظمى من الطلبة افادت بان مستويات اعضاء
هيئة التدريس في الكلية متوسطة او جيدة او جيدة جدا .